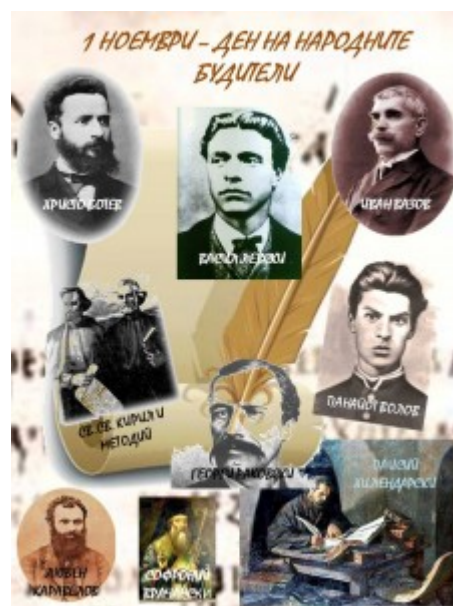

НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ

Високоблагородна черта в характера на отделния човек и на цели общества е да се ценят заслужилите за народа личности. Това е признание за техните заслуги, израз на което е отдаваната им почит. Такова признание е и подтик да се подражава на благородното им дело. Ето защо чест и похвала се пада и на тях, които са определили ден за възпоменаване на заслугите им – ден на „народните будители“.

Тази по-скоро обществена добродетел е от голямо значение за българския народ. Бидейки под петвековно робство, политически и духовно угнетен, той бе дошъл до едно примирение с робската си съдба. *Националното чувство и всичко онова, което прави човека да чувства своето достойнство като Божие създание и като човек въобще*, бе заглъхнало у него в грижата за ежедневно му съществуване. Затова се яви необходимост от будители на това чувство, благодарение на което народът като от кошмарен сън се пробуди за нов свободен и честит живот с високо съзнание за своята национална и верова принадлежност.

Ето пред духовния поглед на българина на фона на националното българско прекрасно небе се редят ликовете на народните будители – расоноци и миряни. Откъде да започнем изреждането на техните светли имена!

В хода на тези мисли пред съзнанието изпъкват първо ликовете на **светите братя Кирил и Методий**. Колко мъдри са словата на св. Кирил, познат в науката и с името Константин Философ, в речта му пред император Михаил и патриарх Фотий, които са поискали тяхното съгласие да бъдат изпратени на религиозно-просветителна мисия в славянските страни Панония и Велика Моравия:

– Благодарим ви за поканата, но кажете: може ли да се пише на вода? Невъзможно, тъй е и със словото. Говоренето е като водата – тече бързо и не се задържа в съзнанието, не се запомня. Затова питам: Имат ли моравците писмена?

Той добре знаел, че моравците нямат азбука-писмена, но с тоя въпрос искал да се узакони правото на славяните да имат писменост, книжовност, върху което братята вече работеха. Писмеността е условие за летопис и създаване история на народа. А за да се буди национално съзнание на народа, трябва да му се напомня историческото славно минало. Затова светите Кирил и Методий и **техните ученици и книжовници от просветната школа в Патлейна** са първите в реда на народните будители.

До тях изпъква с лъчистия ореол на святост покръстителят на българския народ **св. цар Борис-Михаил**, който ни изведе от мрака на езическото невежество и въведе в просветения свят на християнска Европа през IX в.

Св. Йоан Рилски Чудотворец, молитвеник за целия български народ, в годините на тъмното византийско и после петвековното турско робство със своя манастир бе на будна стража, пазител на българщината, ползващ се с дълбока признателност и всенародно преклонение.

Ето и **преподобни Теодосий Търновски**, засиял в святост ведно със своя високопросветен ученик **св. патриарх Евтимий Търновски**, молитвеници и будители народни.

Със светия си *подвиг в името на вярата Христова и запазване чисто името „българин християнин“* в сонма на народните будители сияят всички ония **знайни и незнайни български мъченици и изповедници, пострадали от турския ятаган по време на робството**. Пролели кръвта си за вярата, те със своя светъл пример са пазили народа от агарянската мохамеданска напаст.

Товарени с непоносими данъци, за да се пълни султанската хазна, българите пред бича не смеели да дават външен изрез на протест. Но ето, **поп Петко от гр. Елена** се запътил през Балкана пеша да иде чак в Цариград и да защити правото на поробения сънародник. Явил се пред валиде ханъм (майката на султана) и успял да издейства народът от Еленска кааза чак до Лясковец да бъде освободен от данък „житнина“ и други данъци. Върнал се в Елена с прозвище „шейтан папаз“, но и със султански ферман в полза на раята. Със своята смелост, проявена на дело, той още през XVII в. е будил в народа съзнанието да живее свободно и да брани правата си.

Явиха се **дамаскинарите, таксидиоти** – пътуващи проповедници – расоносци, разпространители на религиозна книжнина, които смело будеха народностния дух. Сред всички тях особено изпъквай **еромонах Йосиф Брадати от гр. Елена**, който съзрял благодатното осияние в лицето на преп. Паисий Хилендарски като млад послушник в Рилския манастир и го насочил в Хилендарския манастир на Света Гора, препоръчвайки го на познатите духовници от Хилендарския метох в родния си град и така станал негов предшественик и наставник.

Ето в стройната колона народни будители на лично място светлата фигура на **преподобния отец Паисий** с ореол на святост, притиснал до сърцето си „История славянобългарска“ да броди по села и градове, за да буди народа към осветяване от робския вековен сън.

Каква светла следа остави преп. Паисий като народен будител всеки знае. Лумна и се разгоря родолюбивият пламък в сърцата на народа и се явиха плеяда възрожденци след него.

Врачанският епископ Софроний – светец, засиял с неделните си проповеди. Гонен, преследван, едва спасен от бесило, той и отвъд Дунав надавал глас към народа с възвание да приеме руския воин като роден брат за благо на България.

Ето и **поборниците за църковна свобода** като условие и за национална политическа свобода. **Макариополският епископ Иларион** поведе борбата и я доведе до край. **Архимандрит Неофит Бозвели, йеромонах Неофит Рилски** и колко много народни учители, свещеници и други дейци се редят край тях – все будители народни. Поробената земя, тъй мила на българина, се напои с кръвта на много загинали по въстанията български юнаци, отдали живота си като **йеродякон Игнатий - в мире Васил Левски**, за свободата с усмивка на уста: „Да съхрани Господ вярата и народността ни!“

Отзвук на гласа и дейността на народните будители бяха **килийните, прицърковни, манастирски и по метоси училища**. Габровската гимназия Еленската даскалоливница и много други училища като **религиозно-просветни центрове** дадоха будни общественици, някои от които бяха щастливи да видят свободна България и да работят за укрепване на младата държава. На всички тях, народни будители, благодатно озарени от Господа Бога, вечна да бъде паметта.

Поклон пред светлите им имена!

Автор: †**Траянополски епископ ИЛАРИОН (впсл. Доростолски митрополит)**

Източник: bg-patriarshia.bg